

UPRZEDZENIA W ZAGROŻONYM ŚWIECIE

WPŁYW LĘKU NA UPRZEDZENIA POLAKÓW WOBEC IMIGRANTÓW I UCHODźCÓW

Tomasz Borowski, Zofia Nawrot, Daria Kubiak, dr Róża Bazińska

Uniwersytet Humanistycznospołeczny SWPS Sopot

wstęp

Żyjemy w świecie spolaryzowanym przez polityczne ideologie, religie, narodowości, etniczność i wiele innych podziałów. Wokół nich kształtują się tożsamości społeczne, powiązane z przynależnościami do różnych grup społecznych. Grupy, szczególnie te ważne, oparte na silnej więzi („tribal”) zapewniają jednostkom poczucie przynależności, akceptację i wsparcie, ale także oferują wspólne normy, grupowe wartości i jednolitą wizję świata (por. Stephan, Ybarra i Morrison, 2009). Grupy przyczyniają się do utrzymania, wzmacniania poczucia własnej wartości i znaczenia, a także zapewniają i stabilizują miejsce jednostki w świecie społecznym (Luhtanen i Crocker, 1992; Bazińska, 2015). W relacjach międzygrupowych może pojawić się poczucie zagrożenia i wrogość, szczególnie w okresach nasilonej konkurencji i antagonizmów. (Stephan i in., 2009).

Zjawiska te obserwujemy w wielu krajach europejskich, w których w ostatniej dekadzie nastąpił napływ imigrantów i uchodźców z krajów afrykańskich i azjatyckich. Polska jest jednym z krajów Unii, który głosem obecnego rządu odmawia przyjęcia uchodźców. Jednak jednocześnie polityka migracyjna pozwala na zwiększanie w Polsce liczby imigrantów ekonomicznych z Ukrainy, a także z innych krajów. Powstaje więc pytanie o stosunek Polaków do imigrantów i uchodźców.

cel badania

W badaniu koncentrujemy się na postawach Polaków wobec kilku grup narodowych imigrantów i uchodźców. Odwołując się do klasycznych założeń teorii tożsamości społecznej (Tajfel i Turner, 1986) oraz teorii zagrożenia międzygrupowego (*intergroup threat theory*, Stephan, 2009), prezentujemy badanie, którego celem było sprawdzenie:

1. Czy chwilowy lęk wywołany globalnym zagrożeniem wpływa na realistyczne i symboliczne poczucie zagrożenia ze strony imigrantów.
2. Czy chwilowy lęk wywołany globalnym zagrożeniem nasila uprzedzenia Polaków wobec obcych grup imigrantów i uchodźców.
3. Czy wpływ aktywizacji zagrożenia globalnego na uprzedzenia Polaków jest mediowany przez zagrożenie międzygrupowe (realistyczne i symboliczne) związane z obecnością imigrantów i uchodźców?

metoda

Badana grupa, procedura i pomiar zmiennych

Badanie ($N = 358$, wiek: $M = 40.04$, $SD = 9.99$, płeć: kobiety 62.3%, mężczyźni 37.7%) wykonano internetowo, uczestnicy byli losowo przydzielani do jednego z trzech warunków, w którym oglądali materiał filmowy, (czas trwania 1:38) wzbudzający zagrożenie globalne:

- (1) klimatyczne;
- (2) zagrożenie pestycydami i antybiotykoodpornymi drobnoustrojami;
- (3) kontrolny – neutralny film o surykatkach.

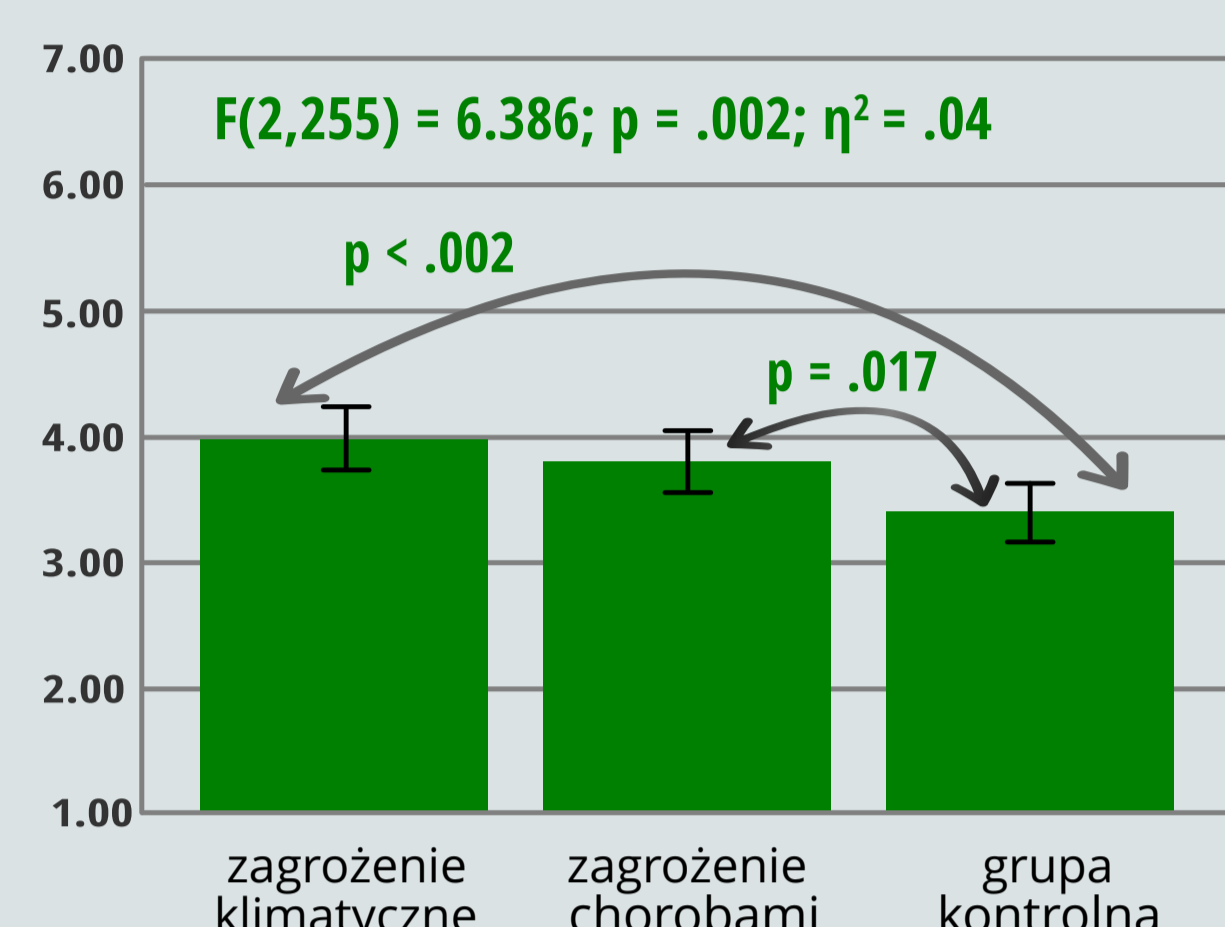
Po obejrzeniu filmów, każdy z uczestników wypełniał Skalę zagrożenia międzygrupowego (symbolicznego i realistycznego): np. „Normy moralne imigrantów zagrażają naszym tradycyjnym wartościom narodowym”, „Imigranci zabierają Polakom miejsca pracy”; a następnie szacował dystans do różnych grup obcych (np. „Czy zaakceptowałbyś, gdyby Twoim sąsiadem był...?”, „Czy zaakceptowałbyś, gdyby w Twoim miejscu pracy zatrudniony był ...?”, co stanowiło miarę uprzedzeń wobec grup: Ukraińców, Turków, Syryjczyków i Czechenów.

wyniki

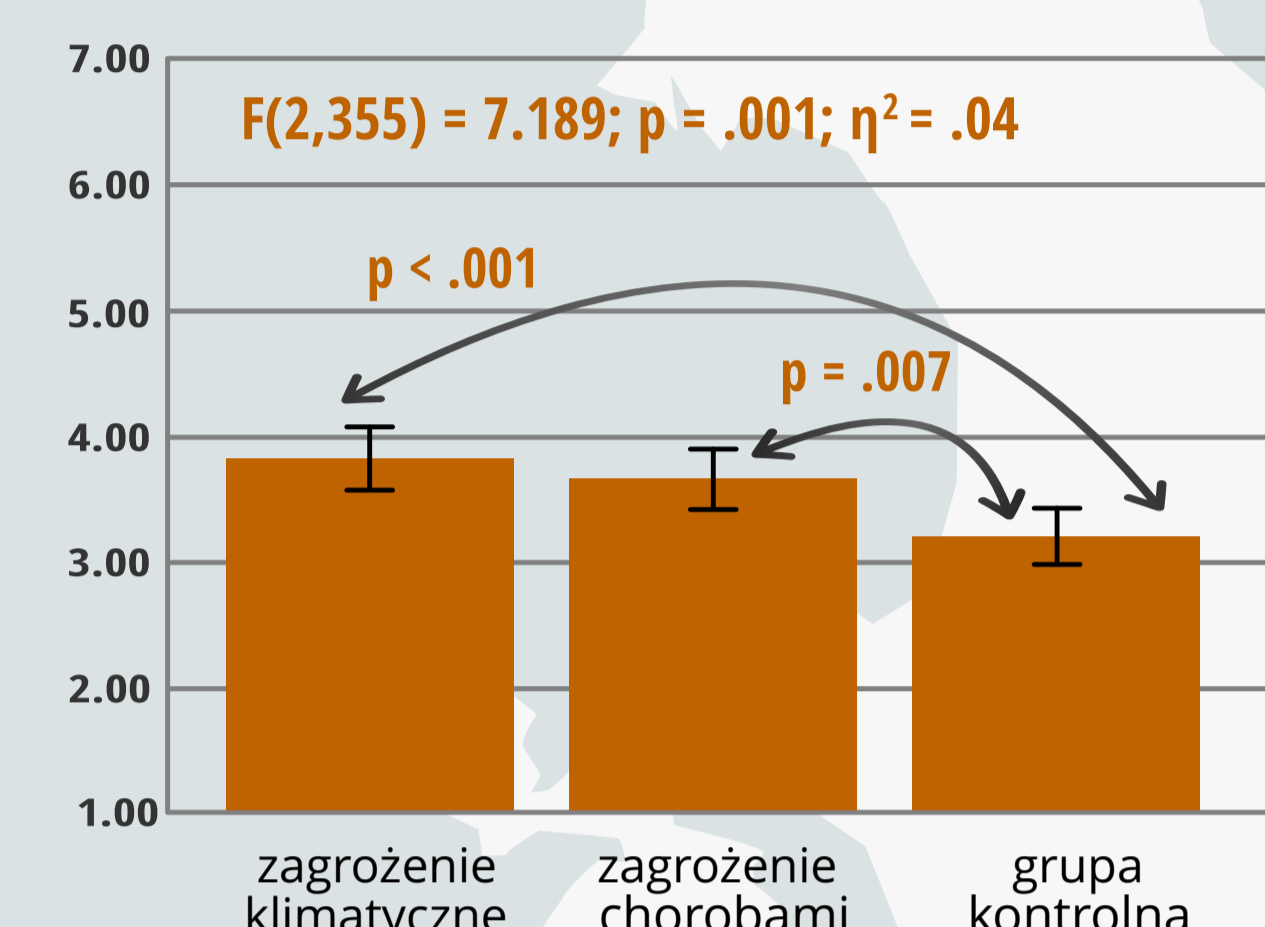
Sprawdzono efekty manipulacji eksperymentalnej dla poziomu lęku (Skala STAI) i zaobserwowano istotny przyrost stanu lęku w warunkach aktywizacji globalnych zagrożeń.

Warunek: rodzaj zagrożenia	M	SD	N
Zagrożenie klimatyczne	.6748	.66092	107
Zagrożenie chorobami	.5034	.68913	119
Kontrolny	-.0205	.47755	132
Ogółem	.3615	.67854	358

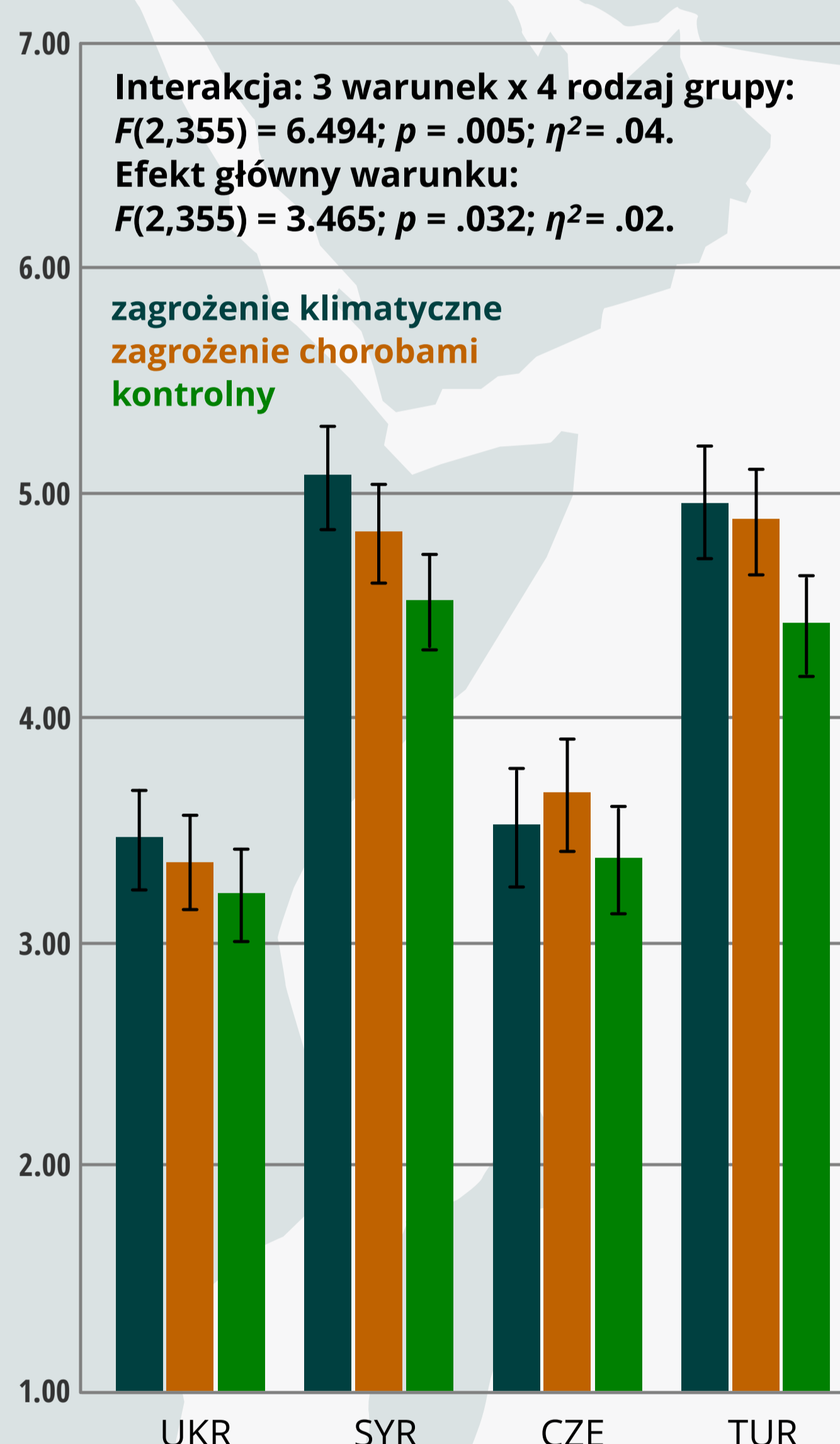
tab. 1. Średnie różnice poziomu lęku jako stanu po i przed aktywizacją zagrożeń globalnych.

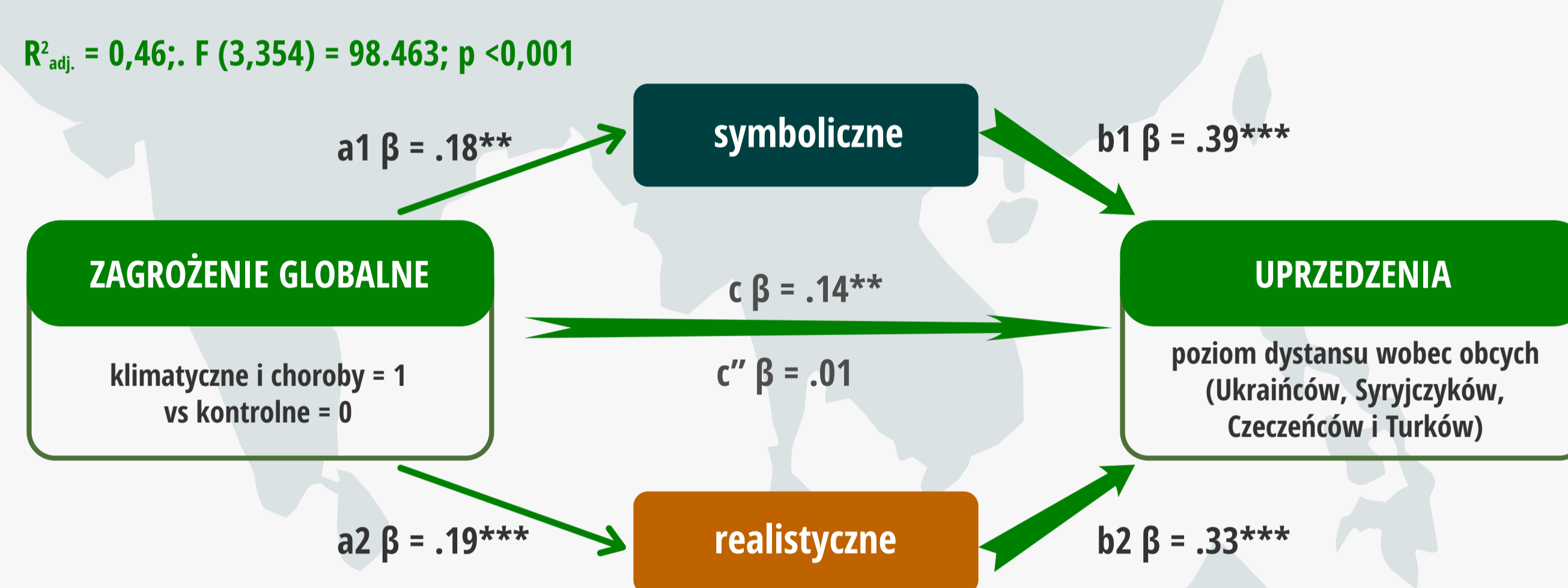
rys. 1. Wpływ aktywizacji zagrożeń globalnych na zagrożenie symboliczne.

rys. 2. Wpływ aktywizacji zagrożeń globalnych na zagrożenie realistyczne.

rys. 3. Średni poziom uprzedzeń wobec czterech grup w zależności od warunku.

rys. 4. Zagrożenie symboliczne i realistyczne jako mediatorzy wpływu zagrożeń globalnych na uprzedzenia (uśredniony, ogólny wskaźnik dystansu społecznego do czterech grup: Ukraińcy, Syryjczycy, Czecheni, Turcy).

Indirect Effects of IV on DV through Proposed Mediators

	Data	Boot	Bias	SE
TOTAL	.3211	.3204	-.0007	.0817
SYMBOLIC	.1691	.1702	.0012	.0595
REALISTY	.1520	.1502	.0018	.0513
C1	.0170	.0200	.0030	.0754

Bias Corrected Confidence Intervals

	Lower	Upper
TOTAL	.1579	.4810
SYMBOLIC	.0674	.3028
REALISTY	.0687	.2775
C1	-.1269	.1734

tab. 2-3. Szczegółowe wyniki analizy mediacji przy zastosowaniu makro INDIRECT: Preacher i Hayes, 2008, metodą bootstrappingu (5000 próbek)

podsumowanie i dyskusja wyników

- Wyniki badania pokazują, że w porównaniu do warunku kontrolnego, w warunkach aktywizacji globalnych zagrożeń oba typy zagrożenia międzygrupowego (symboliczne i realistyczne) były istotnie wyższe. Po obejrzeniu filmów o konsekwencjach ocieplenia klimatu lub skutkach nadmiernego stosowania pestycydów i antybiotyków uczestnicy badania, silniej niż w warunku kontrolnym, dostrzegali zarówno zagrożenie symboliczne, jak i realistyczne ze strony imigrantów.
- Wyniki potwierdziły, że lęk wywołany globalnymi zagrożeniami łączy się z wyższym poziomem uprzedzeń (mierzonych uogólnionym wskaźnikiem dystansu do czterech badanych grup razem), a mediatorami relacji między globalnymi zagrożeniami i uprzedzeniami wobec imigrantów i uchodźców okazało się poczucie zagrożenia symbolicznego i realistycznego – oba w podobnym stopniu; całkowicie mediuje one związek globalnych zagrożeń z uprzedzeniami wobec imigrantów.
- Wyniki dotyczące poziomu uprzedzeń wobec kolejnych czterech grup imigrantów i uchodźców stanowią wzór sugerujący, że wzbudzone zagrożenia globalne nasiliły uprzedzenia wobec imigrantów.
- Wyniki badania potwierdzają założenie koncepcji emocji międzygrupowych (*intergroup emotions theory*, Smith i Mackie, 2015), że uprzedzenia nie są trwałymi konstrukcjami i mogą zmieniać się pod wpływem emocji, istotnych dla relacji międzygrupowych.
- Wzbudzony w badaniu globalny lęk aktywował poczucie zagrożenia i konkurencyjności (lęk symboliczny i realistyczny), co w efekcie zwiększyło dystans wobec obcych grup. Dystans okazał się większy wobec Syryjczyków (uchodźcy) i Turków niż Ukraińców i Czechenów, co prawdopodobnie wynika z mniejszej znajomości tych grup przez uczestników badania.
- Konkluzja praktyczna: W wyniku aktywizacji globalnego zagrożenia nie wytworzyła się wystraszająca inkluzyjna kategoria „My ludzie”, co sugeruje, że jako ludzie tak łatwo nie poszerzymy definicji grupy własnej i nie zintegrujemy się nawet w obliczu groźących nam i naszej planecie poważnych niebezpieczeństw.

Bibliografia

- Bazińska, R. (2015). Validation of the Polish version of the Collective Self-Esteem Scale. *W: Current Issues in Personality Psychology*. doi: 10.5114/cipp.2015.52891.
- Smith, E.R., Mackie, D.M. (2015). Dynamics of Group-Based Emotions: Insights From Intergroup Emotions Theory. *Emotion Review*, 7, 349-354.
- Stephan, W. G. Ybarra, O., Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. In T.D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (pp. 43-59). New York, NY: Psychology Press.